

- בלמ"ס -

מנועי בית שמש בע"מ אגף הפיתוח

**מיפוי טמפרטורת להב טורבינה
במנוע סילון בזמן פעולה**

***jet engine turbine blade
thermal mapping results***

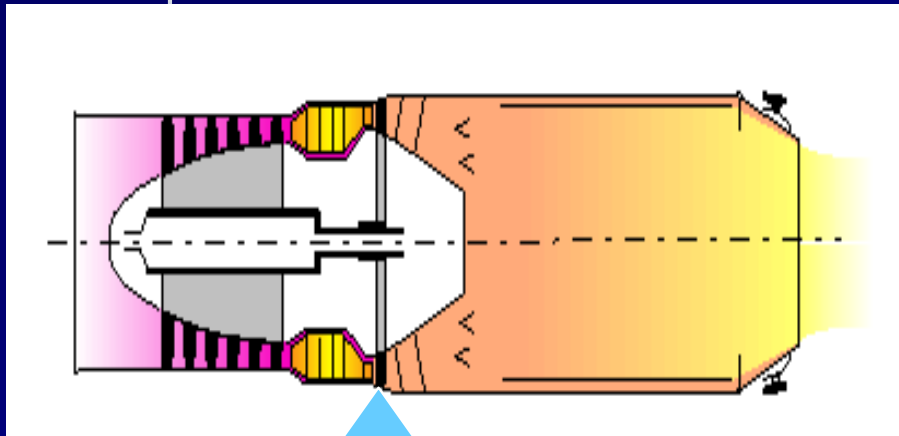
מנועי בית שמש

מפא"ת

יארד טכנולוגית חישה מתקדמת

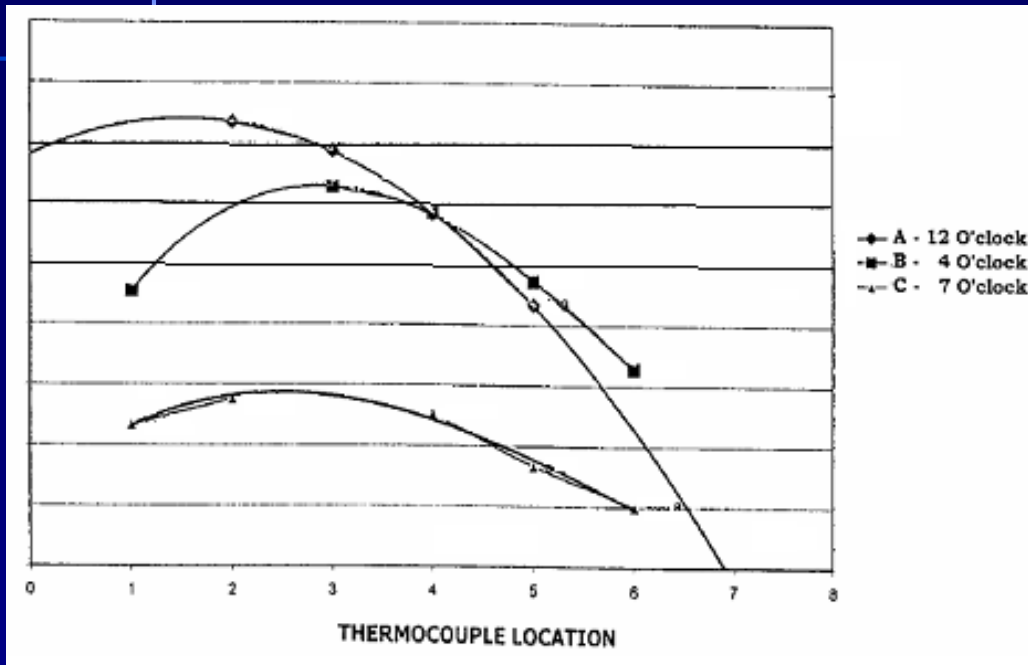
מדידת טמפרטורת הלהב - הצורך

- אורך חיי הלהב הטורבינה תלוי בתנאי העבודה -
- טמפרטורה - ערך ופילוג
- מאמצים - תרמיים ,
אווירודינאמיים וצנטריפוגליים
- ביציאה מתא השריפה שוררים תנאים הגורמים לשילוב קיצוני מאמץ-טמפרטורה בלהב
- בחינת תנאי העבודה מאפשרת הערכת אורך חיי הלהב לזחילה

מדידת טמפרטורת הגז

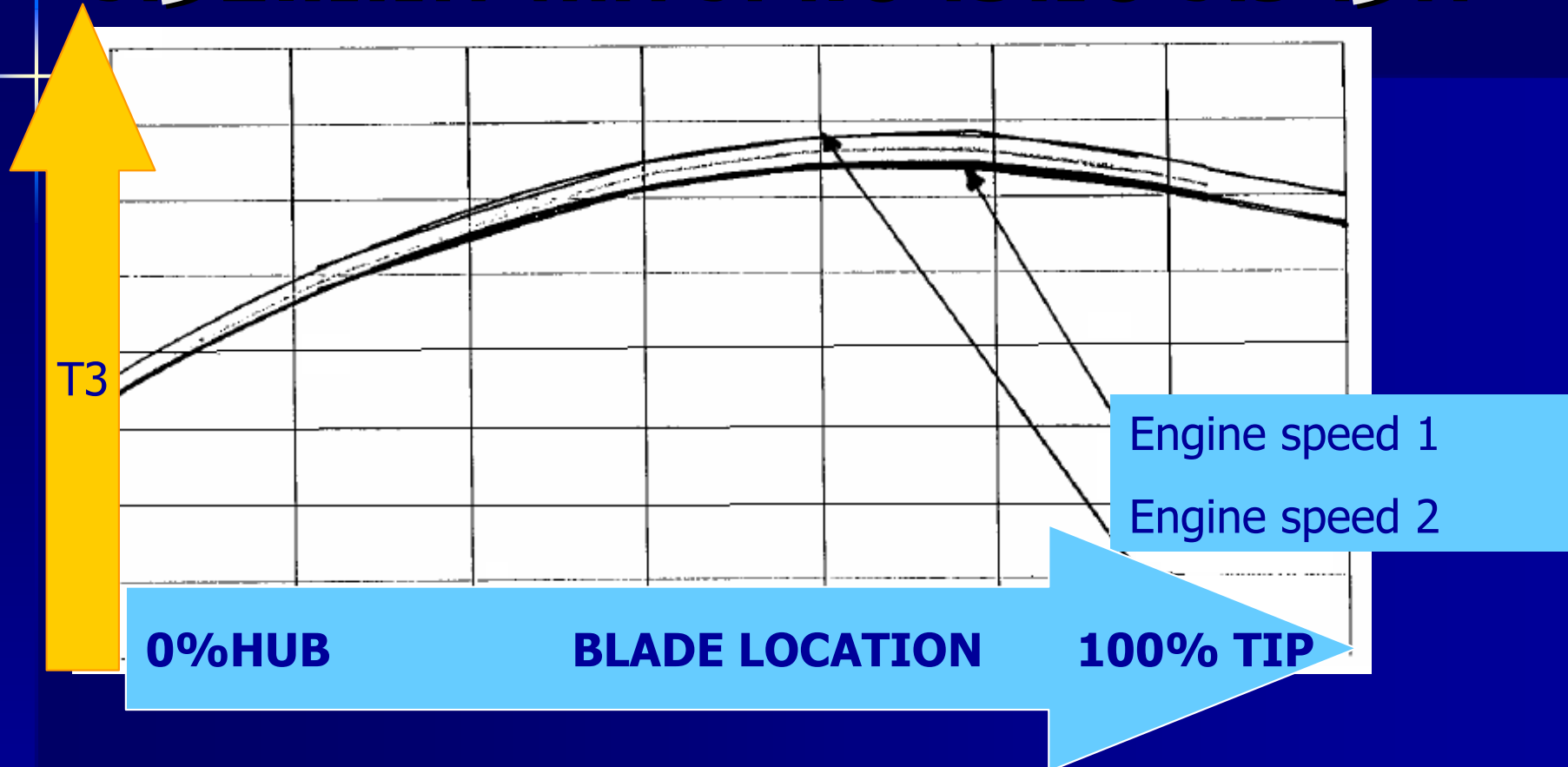

- מדידות טמפרטורת הגז התקבלו בשלב מוקדם ע"י מסרקי טרמוקפלים סטנדרטיים.
- הטרמוקפלים הותקנו במוצא מפלג הטורבינה, (לפני הכניסה לרוטור הטורבינה).
- התקנה בתחנות בהיקף המנוע

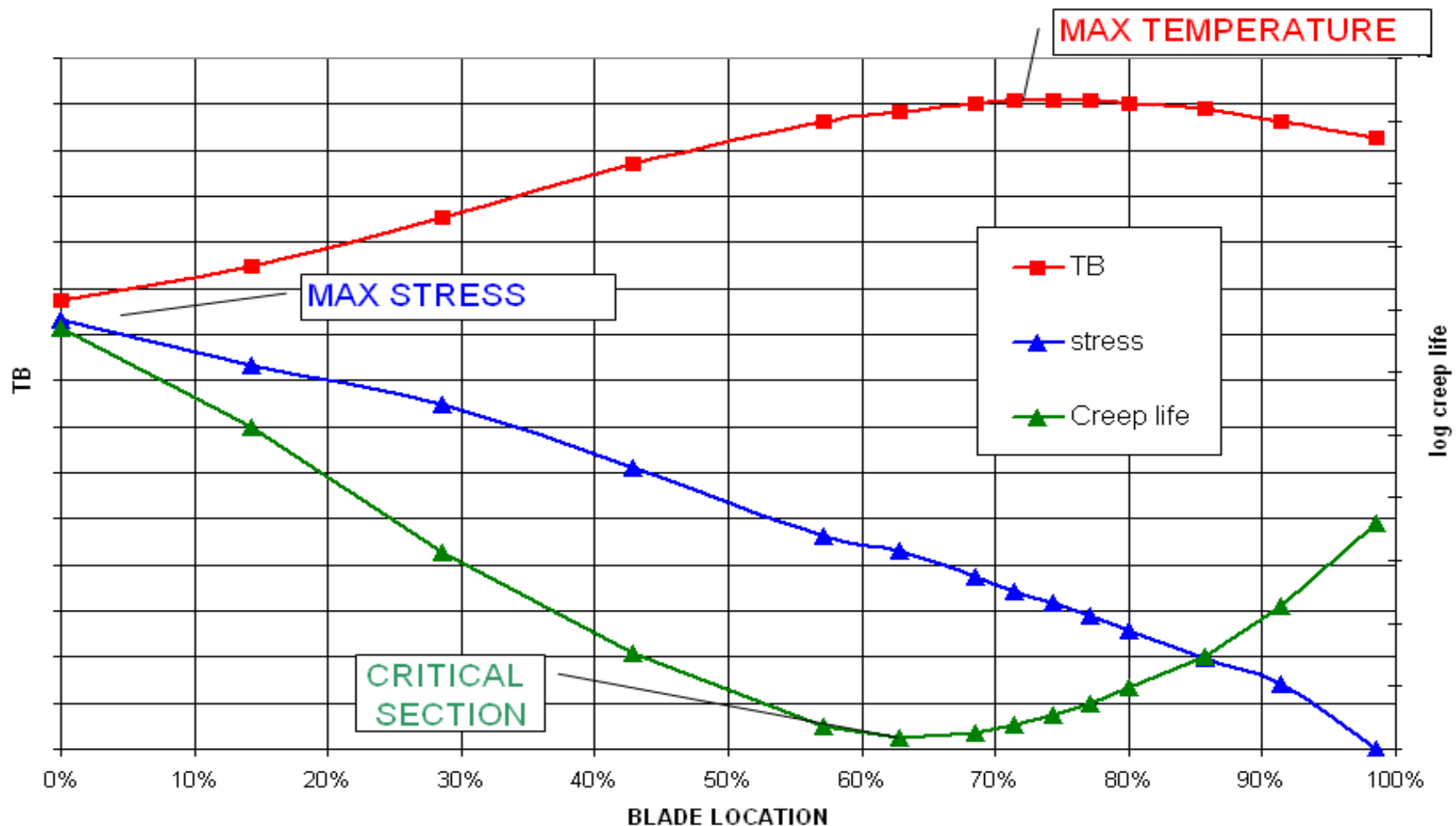
הערכת טמפרטורת הגז הממוצעת

- עבור הטורבינה הסובבת תנאי הכניסה הם הממוצע ההיקפי של טמפרטורת הגז
- מתקבל מקסימום בנקודה מוגדרת, באיזור בו שילוב מאמץ-טמפרטורה מקסימאלי הוא המסוכן ביותר

שילוב מאמץ טמפרטורה ואורך חיים

טמפרטורת הלהב

חישוב FEA עבור נקודת קיצון

Pressure side

Suction side

- בחישוב אלמנטים סופיים (דוגמת ANSYS), תוכנת throuflow ומעבר חום מתקבלת טמפרטורת הלהב בנקודת העבודה
- הפילוג המתקבל עבור תצורת תא השריפה הנבחרת

אימות 1

מדידת טמפרטורת המתכת במצב מנוע נתון

Thermal sensitive pigments

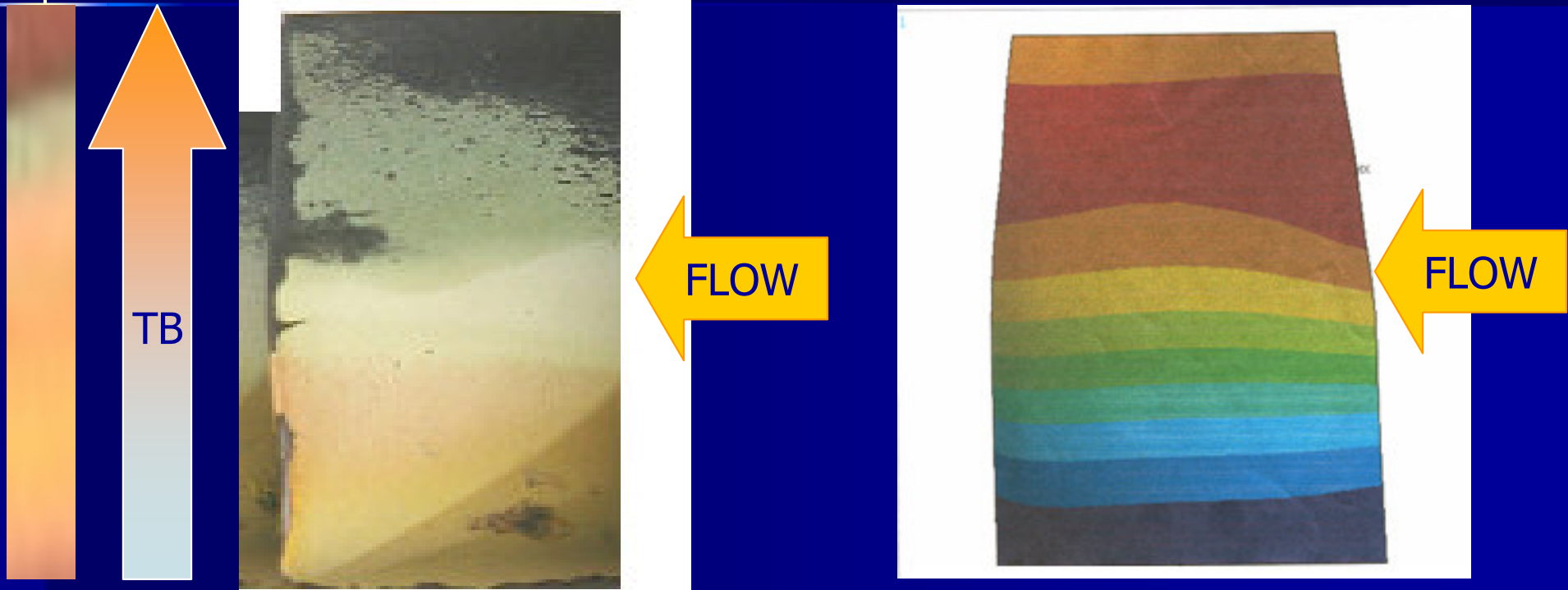
- משפחת פגמנטים המשנים גוון במעבר מוגדר של טמפרטורת 50°C.
- דורשים התייצבות לפרק זמן מינימאלי
- האפליקציה מחייבת כיוול הגוון הנראה לערכי טמפרטורה ומיומנות בפענוח

אימות ראשוני של התכן – צבעי טמפרטורה

Suction side

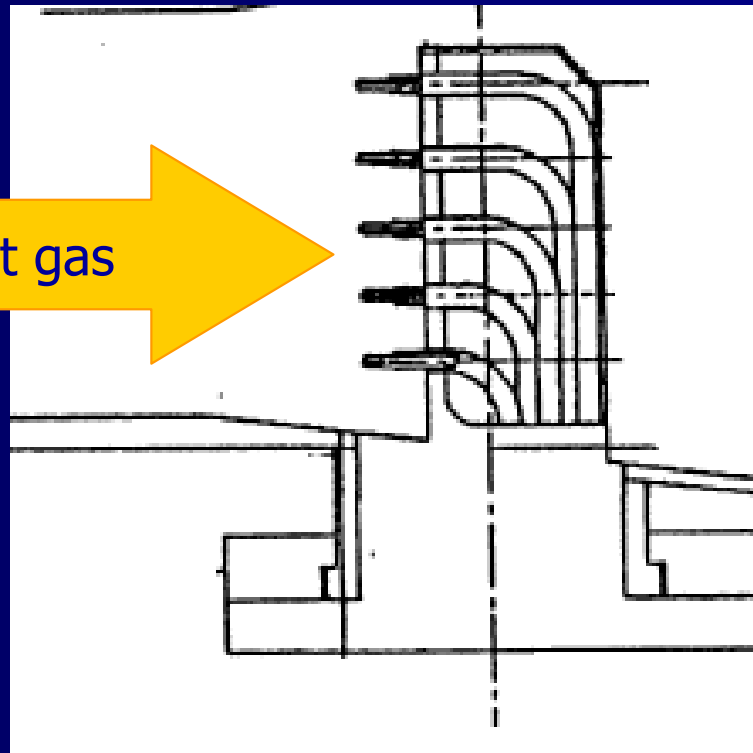
- מתקבל פילוג הטמפרטורה במצב מנוע נתון, OFFLINE, לאחר ההדממה
- פענוח צבעי הטמפרטורה בוצע לאחר תהליך כיוול במצב יציב
- רזולוציית המדידה כ- 50 מ"צ (מעבר בין מקטעים מוגדר)

אימות 2

מדידת טמפרטורת הגז ביציאה
מהטורבינה הלהב בזמן אמת

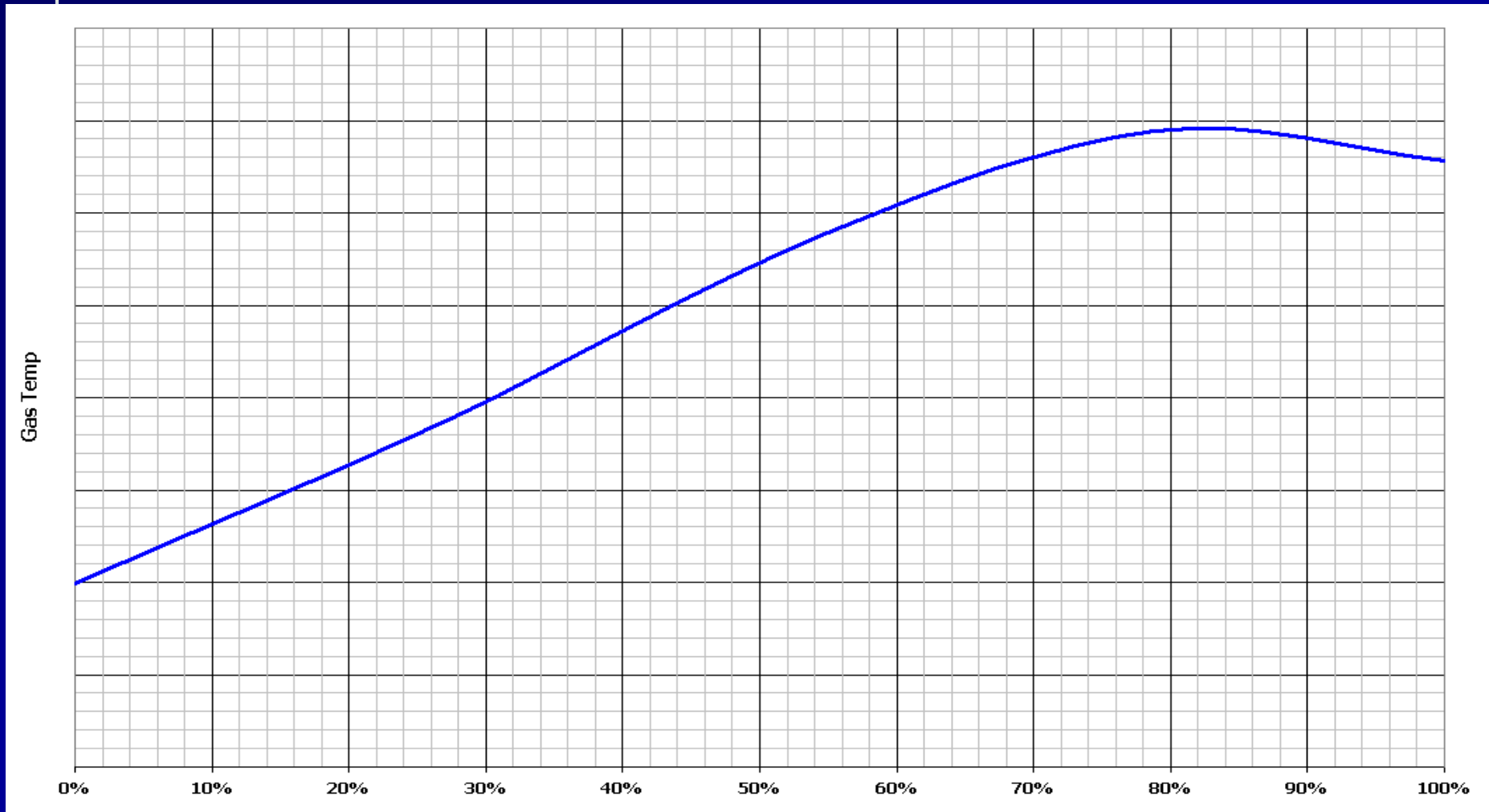
אימות התכן – מדידת טמפרטורת הגז אחרי רוטור הטורבינה

- התקנת מסרק מדידי טמפרטורה ולחץ מאפשרת אינדיקציה לאופי הזרימה
- תוצאות נוספות - נצילות הטורבינה וכו'.

תוצאות - מדידת טמפרטורת הגז אחרי רוטור הטורבינה

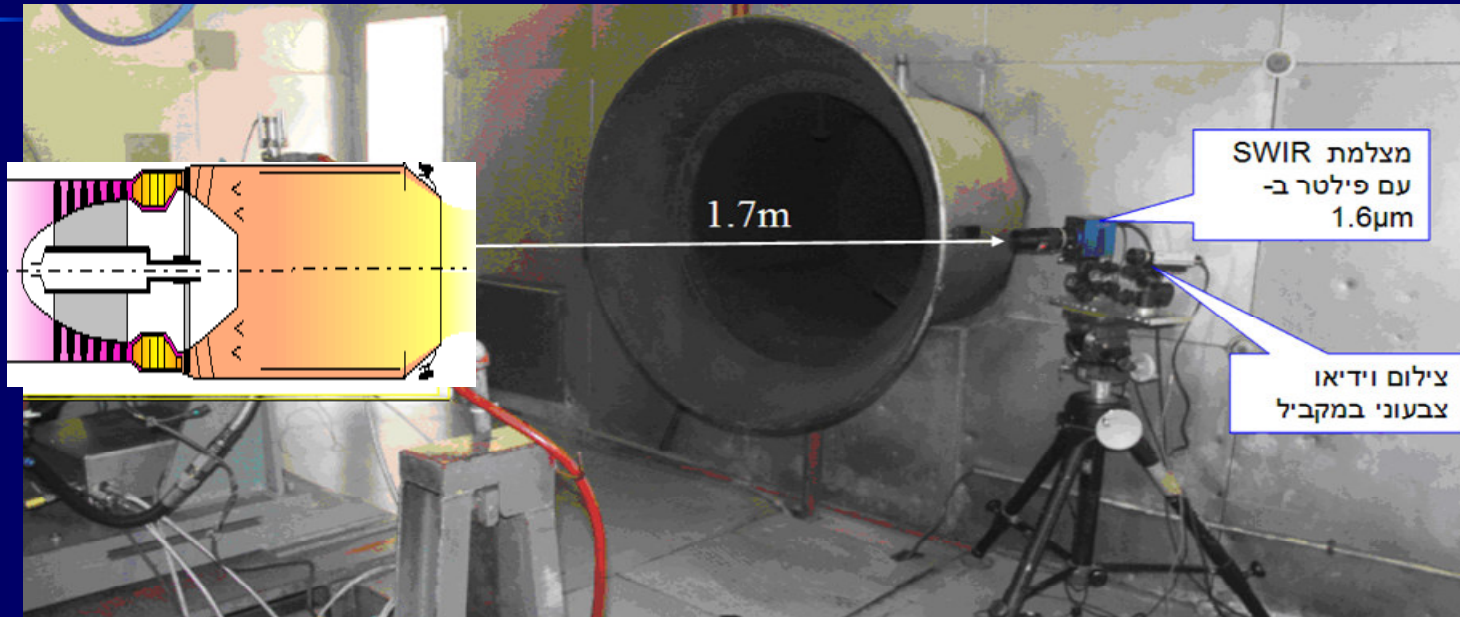

אימות 3

מדידת טמפרטורת המתכת של
הלהב בזמן אמת במצבי מנוע
משתנים

מדידה במצלמת SWIR

- ניתוח ספקטראלי של קרינה הנפלטת מהמתכת במצב חם
- הניתוח מבוצע בתחום תדר אינפרא אדום צר 1.6micron
- הציוד – מצלמה תרמית (מצלמת וידאו מקבילה)
- המנוע מצולם מאחור במבט לגזרת טורבינה

בדיקת היתכנות בשיתוף IARD

- הניסוי בוצע ב- 2009.
- נקודות מיוצבות:
  - 90% עד 96% סל"ד
  - צילום רציף בחשיפה 3microsec
  - תנועת הלהב בעת החשיפה זניחה, כ- 0.2 מ"מ

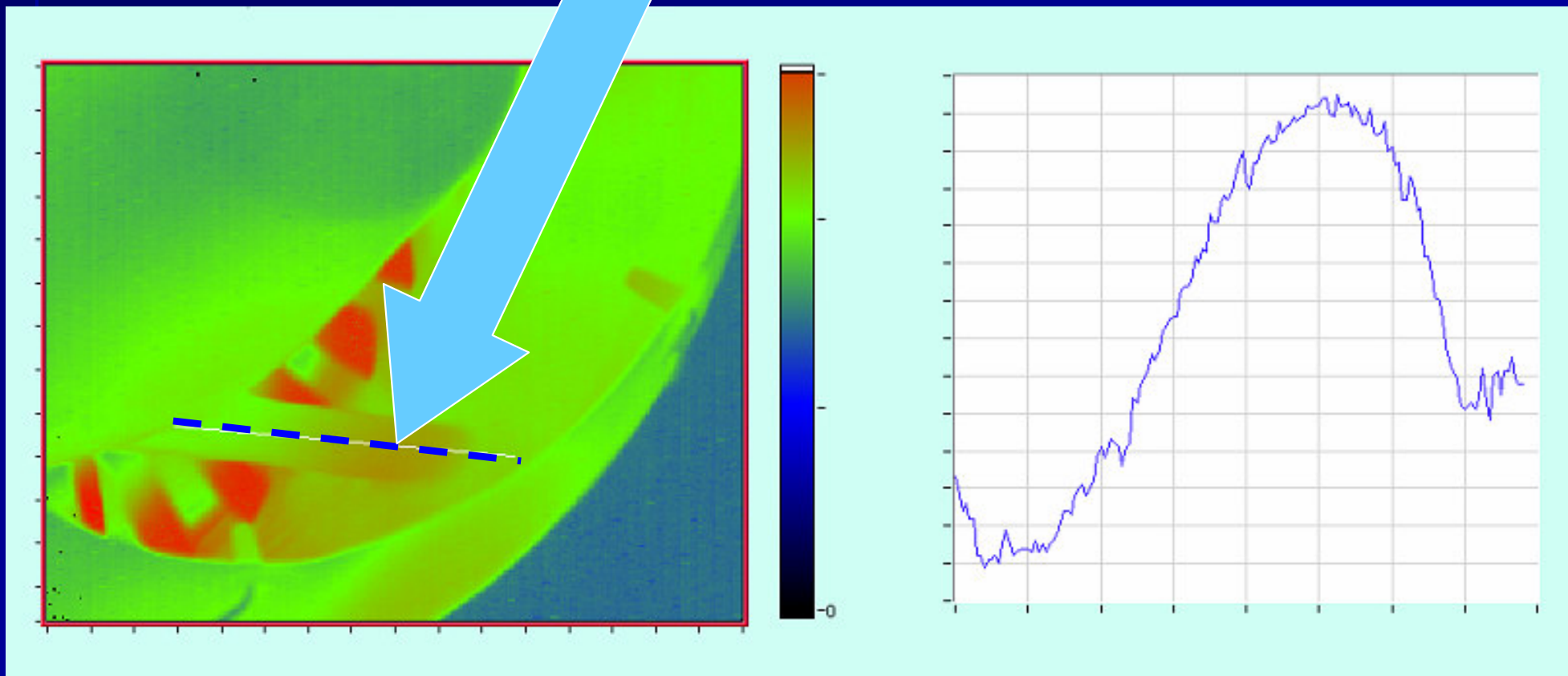

- בלמ"ס -

מנועי בית שמש בע"מ אגף הפיתוח

תוצאות משניות - טמפרטורת רכיבים סטאטיים

■ פילוג טמפ' על סמוכת הצנ"פ

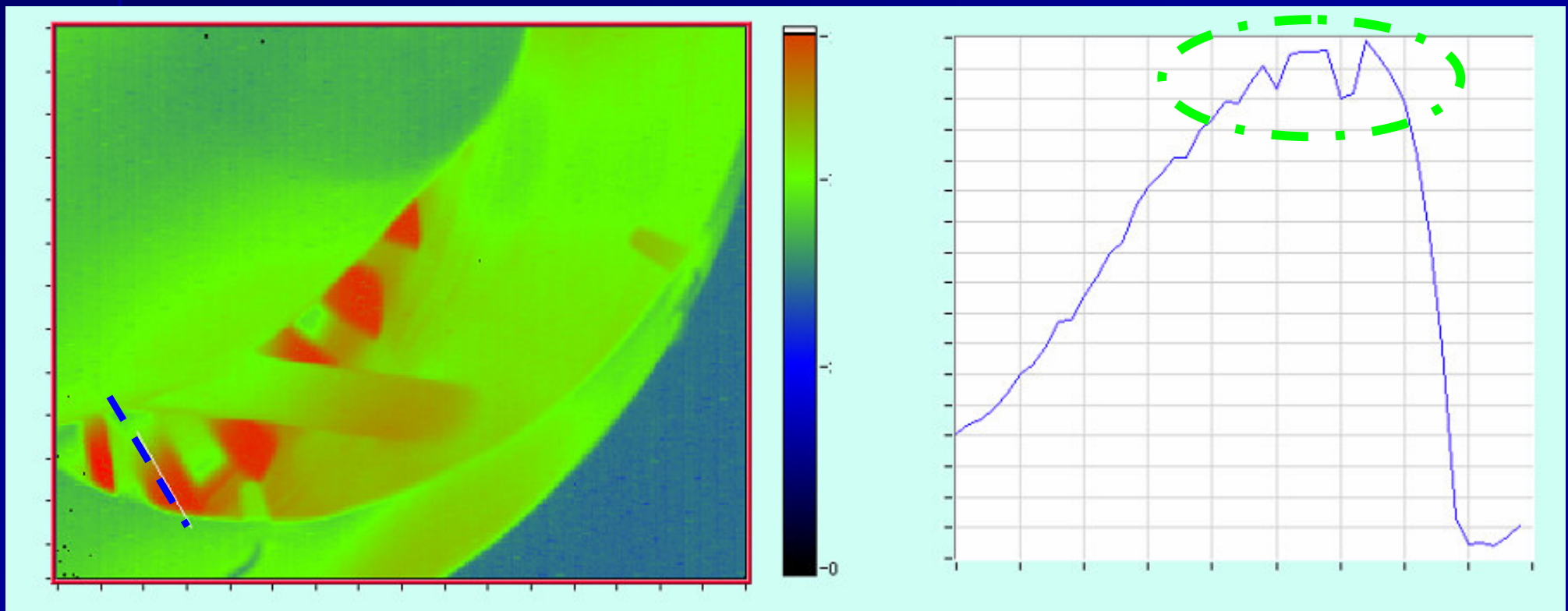

תוצאות גולמיות – פילוג לאורך הלהב

- פילוג טמפ' רדיאלי של הלהב – ניתן לראות מקסימום בקרבת ה TIP - כמתוכנן

פענוח וכיול אמיסיביות

- התוצאות הגולמיות התקבלו עבור מקדם $Emissivity=1$ כמקובל.
  - הערך הצפוי עבור נתך הלהב בתחום הטמפרטורה הנבדק $Emissivity=0.8$
  - בוצע עיבוד תמונה לקישור בין ערכי gray level לפיקסל לבין הטמפרטורה.
  - המשמעות – יש להוסיף כ- 40 מ"צ לערך הנמדד.
  - קיימים גורמי השפעה נוספים משניים בהשפעה (רקע, תווך למצלמה וכו')
- חומר רקע – מאמר 1997 Allison-Rolls-Royce

תוצאות-טמפרטורת מקסימום בחתך השוואה בין טמפרטורת הלהב למדודה למחושבת

הפרש	TBLABE מדוד	TBLABE מחושב	EGT	ENGINE SPEED	#
°C	°C	°C	°C	[%]	
12- 1-	A+190 A+201	A+202	A	89%	1
+12	B+216	B+204	B	91%	
17- 5	C+191 C+203	C+208	C	93%	2
מצלמה ברוויה, אין נתון מדוד ישים		D+210	D	96%	3

גורמי שגיאה עיקריים

■ BIAS עיקריים

– הערכת אמיסיביות (ספרות: 0.8, מקסימאלי: 1): 40°C – עבור 0.8.

– קרינת הרקע: עד 35°C + עבור אמיסיביות 0.8.

– כיווני הטית המדידה מנוגדים ומתקזזים

■ שגיאות אקראיות (טווחי מקס')

– כיוולים $\pm 8^{\circ}\text{C}$

– רעש בגלל יציבות נקודת העבודה $\pm 3^{\circ}\div 10^{\circ}\text{C}$

– חוסר אחידות $\pm 8^{\circ}\text{C}$

– רגישות/חשיפת יתר $\pm 8^{\circ}\text{C}$

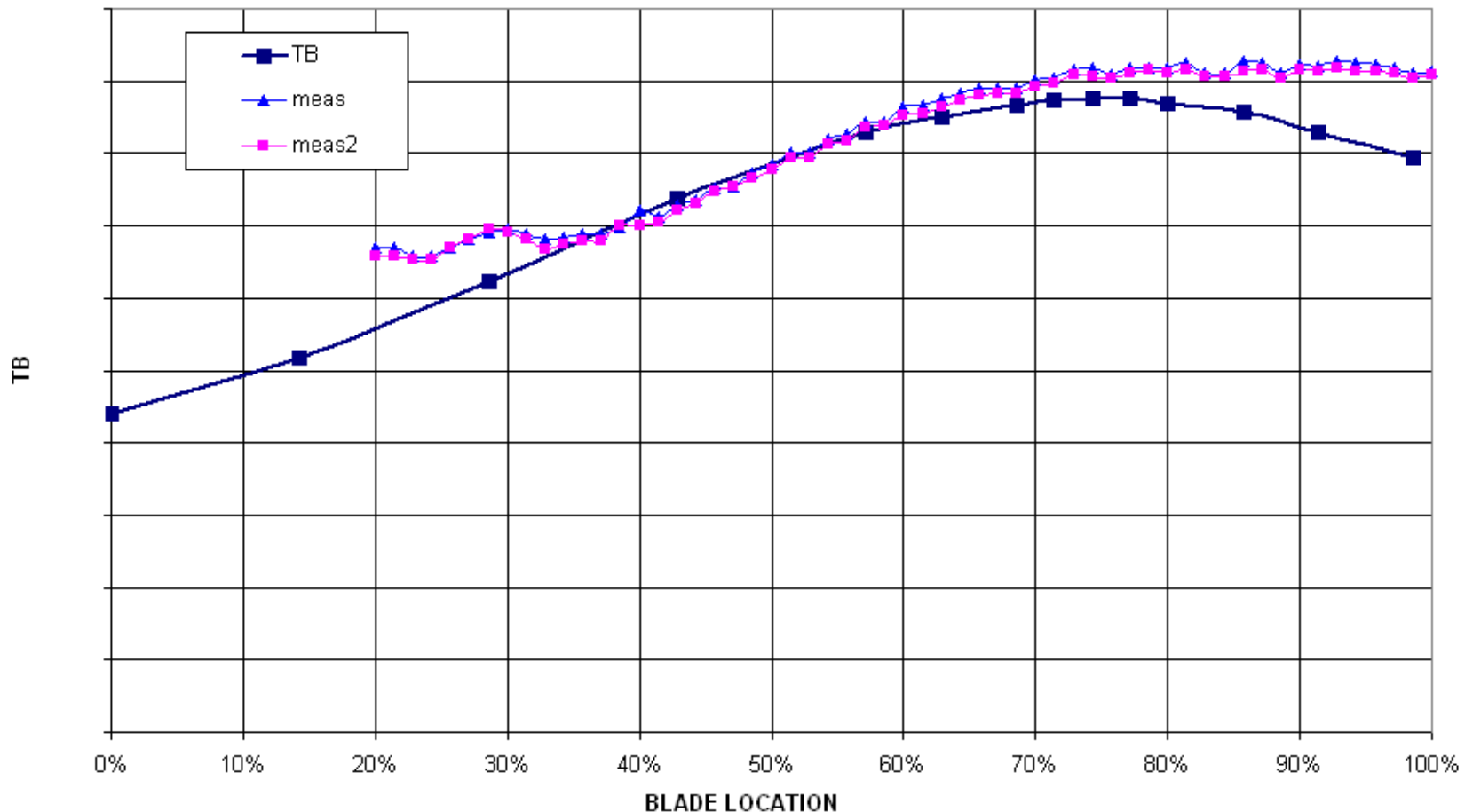
■ ס"ה, ההערכות המוצגות עשויות להיות גבוהות בכ- 15

מ"צ עקב גורמים אקראיים ראשיים

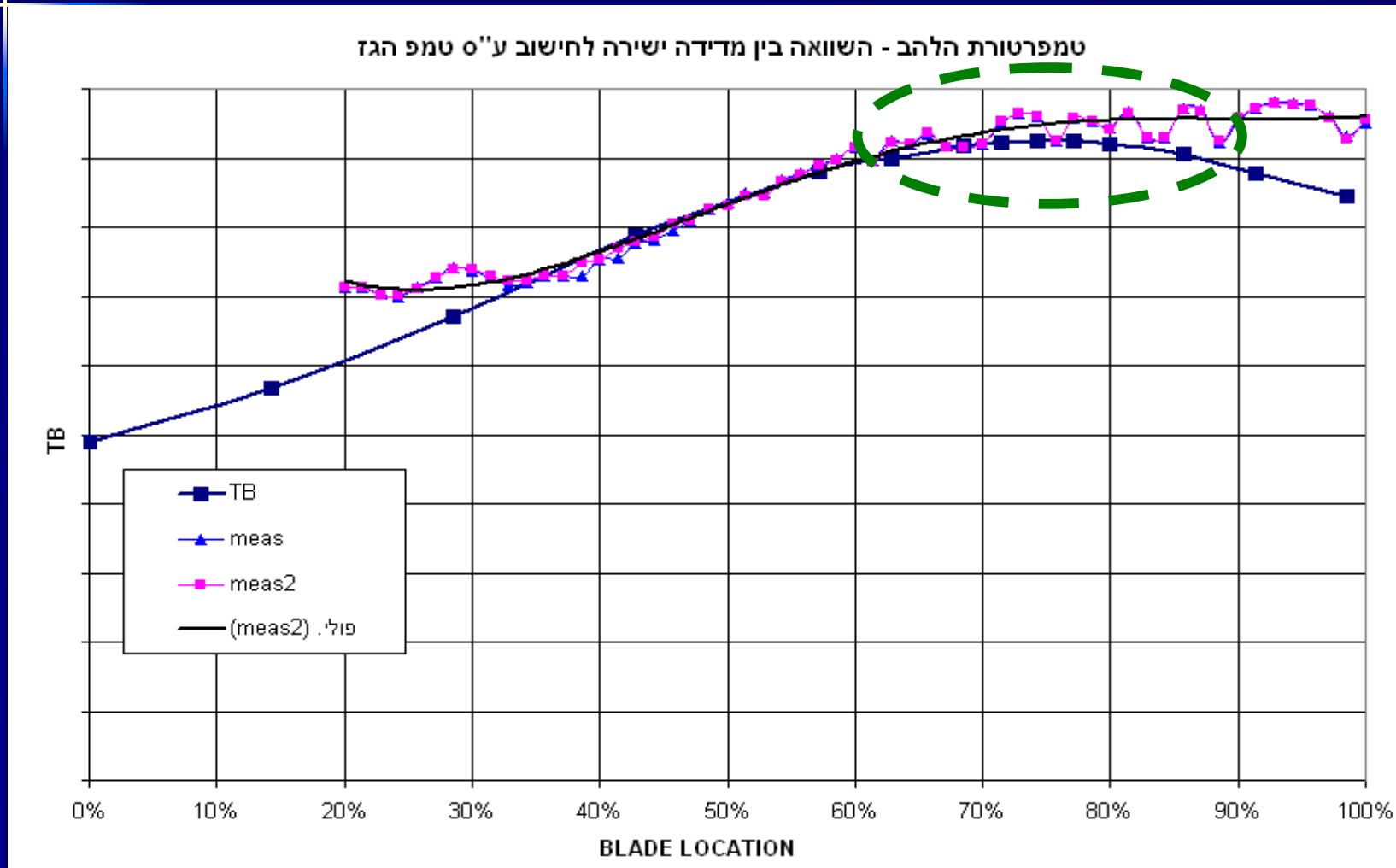
תוצאות – פרופיל במצב מנוע 1

טמפרטורת הלהב - השוואה בין מדידה ישירה לחישוב ע"ס טמפ הגז

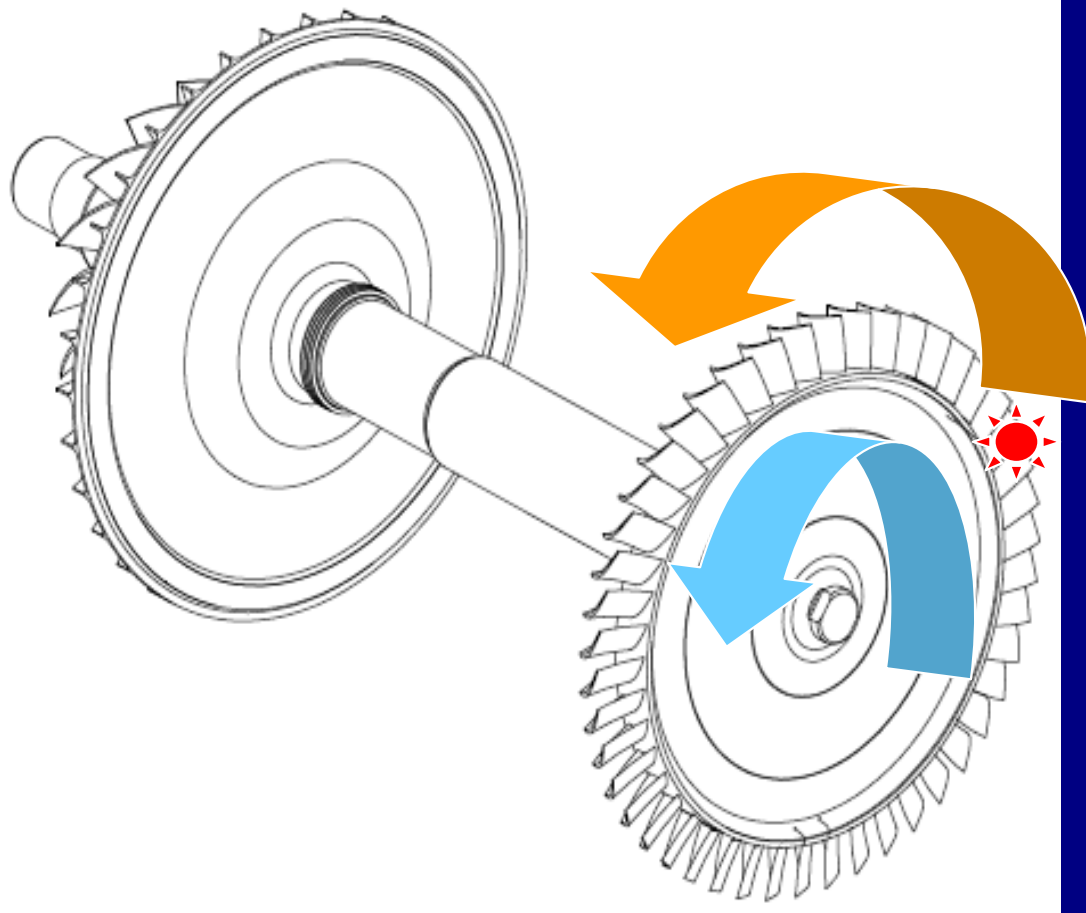

תוצאות – פרופיל במצב מנוע 2

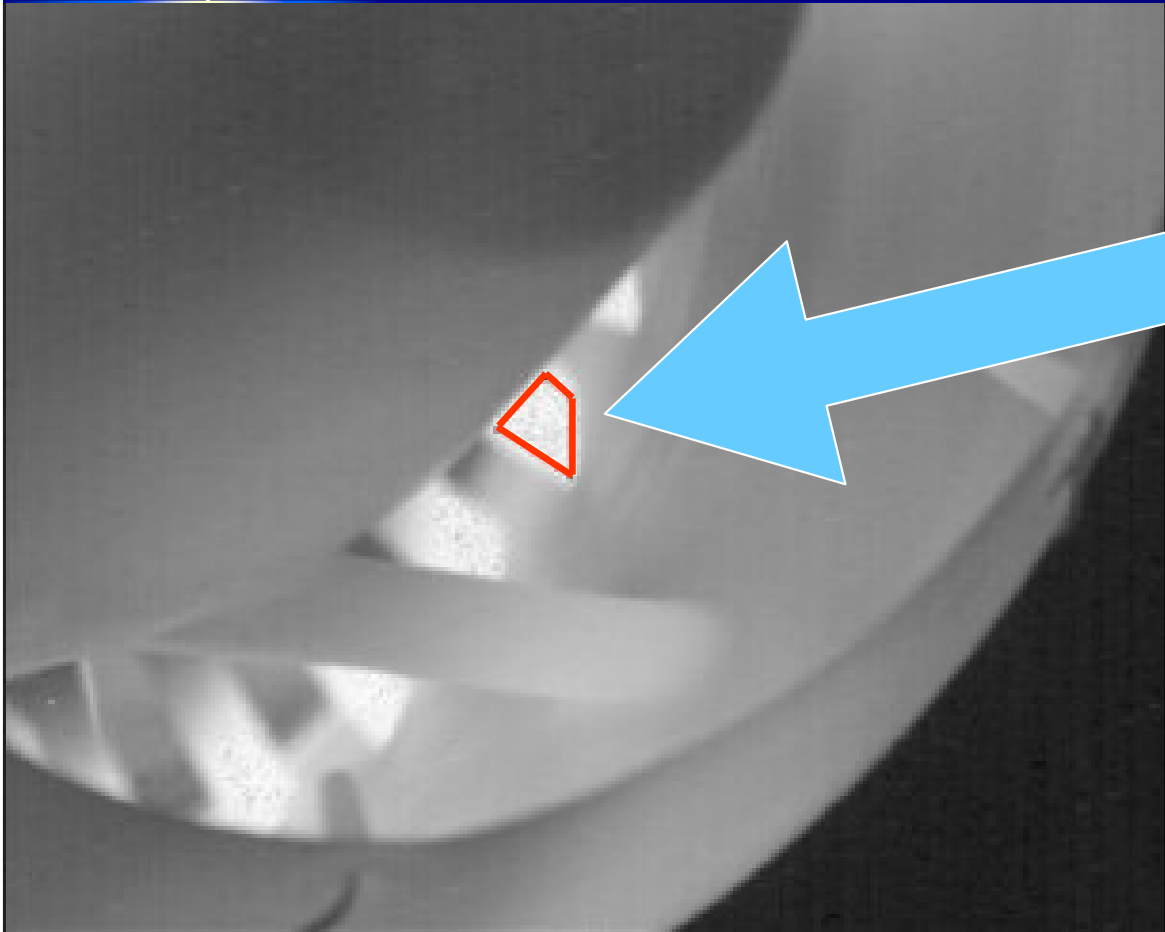
ROTATING HOT SPOT התופעה

- כאשר קיימת אי אחידות היקפית של פילוג הטמפרטורה המשנה את מיקומה תוך כדי פעולת המנוע מכונה התופעה rotating hot spot
- התופעה עשויה לגרום להחמרה מקומית בתנאי הפעולה של הטורבינה (עומס תרמי גבוה על להבים בודדות)
- גורמים אפשריים - תכנון המנוע, מערכת ההזרקה והמכלול הסב.

בחינת ההשערה ROTATING HOT SPOT

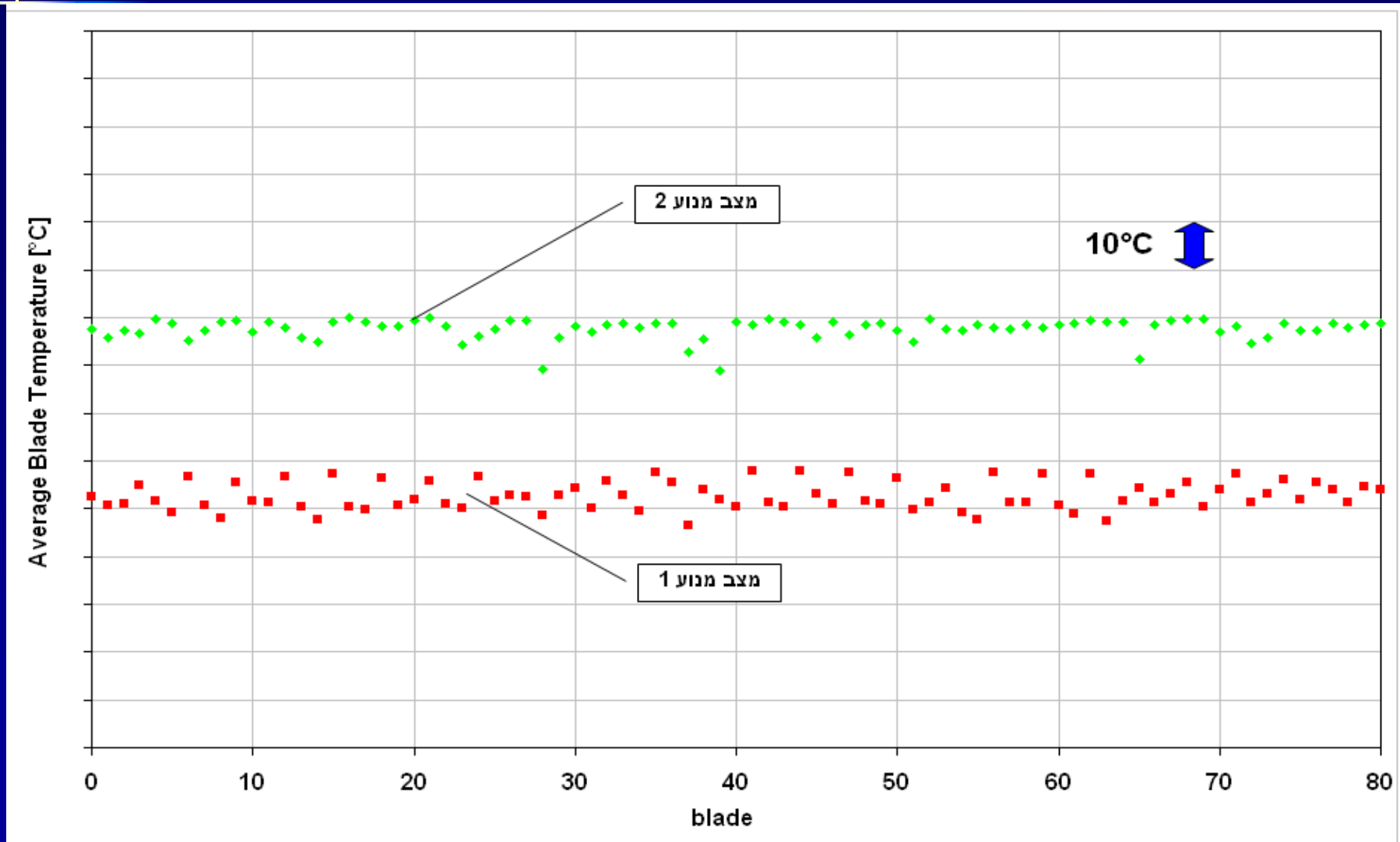

- קצה הלהב הקרוב ל-TIP הוגדר כשטח עניין
- נבדק ממוצע הטמפרטורה בשטח העניין.
- נרשמו דגימות בחשיפות עוקבות.
- שיפור אפשרי ע"י סנכרון המדידות למיקום הציר

פיזור קטן בטמפרטורת הלהבים לא תומך בהשערה של קיום HOT-SPOT

מסקנות

- נמצאה התאמה טובה בין הערך המקסימאלי החזוי בלהב לעומת המדידה הישירה.
- ההערכה הראשונית לערך המקסימאלי הייתה אופטימית.
- מיקום הערך המקסימאלי מעבר ל- 70% של הלהב, תואם לחישובי אורך חיים
- המדידה הצדיקה את מקדם הביטחון לזחילה ועייפות שנבחר בתכן עבור אורך חיים
- התקבלה אינדיקציה שלילית לקיום תופעת rotating hot spot במנוע

סיכום

- הוצג תהליך אימות נתוני התכן עבור טורבינה
- צבעים רגישים לטמפרטורה מאפשרים אינדיקציה ברזולוציה מוגבלת במצב מנוע נתון
- במדידה פירומטרית-רדיומטרית מתקבל מיפוי טמפרטורת הלהב של המנוע בזמן פעולה במצבי מנוע משתנים
- כיוול ערך האמיסיביות בתחום הערכים הנמדד חיוני, בנוסף לפרמטרי רעש וקרינת רקע
- ניתן לשפר את הדיוק והיישומים ע"י פיתוח נוסף.

- בלמ"ס -

מנועי בית שמש בע"מ אגף הפיתוח

תודה.